

Strategic Analysis of Sustainable Rural Geomorphotourism Development with Emphasis on Sustainable Land Management (Case Study: Villages of Garmsar Township)

Masoumeh Pazoki^{✉1}

1- Agricultural and Natural Resources Research and Education Center, Semnan Province, Socio-Economic Department, Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Semnan – Iran.

Article Info

Article type:
Research Paper

Keywords:
Garmsar County,
Geomorphosite,
QSPM Matrix,
SWOT Model,

Received:
16 Sep 2024

Received in revised form:
12 Oct 2024

Accepted:
8 Nov 2024
pp.157-175

Abstract

With numerous potential applications for village development and natural resource sustainability, rural geomorphotourism is one of the more recent subfields of rural tourism studies and geomorphology. This area of tourism offers prospective possibilities in the direction of sustainable rural tourism planning by fusing ecological, historical, and cultural assets. The purpose of this research is to identify tourist-attracting geomorphosites and offer appropriate tactics. This study makes use of the SWOT model. The data analysis reveals that the overall strength factors score is 2.33, the overall weakness factors score is 0.71, the opportunity factors final score is 3.38, and the threat factors final score is 0.9. In the context of the topic at hand, it should be concluded that the opportunities and strengths exceed the risks and weaknesses. Consequently, it is advised to employ aggressive tactics that capitalize on opportunities and capabilities. The research findings indicate that the growth of geomorphosite-based tourism happens when a comprehensive, focused, and forward-looking plan is in place. In order to achieve the objectives of tourist development, the public and private sectors, as well as non-governmental organizations and the local population, should work together to improve marketing, information, transportation, and lodging. Strengthening and expanding the supply of services and facilities in tourism resources in accordance with national and international standards is the top priority according to the QSPM, demonstrating the significance of facilities in luring and retaining visitors to the area.

Citation: Pazoki, Masoumeh. (2024). Strategic Analysis of Development of Rural Sustainable Geomorphotourism with an Emphasis on Sustainable Land Management (Case Study: Villages of Garmsar County), journal of Tourism management studies of the smart era, 1 (1), 157-175.

Publisher: Vali-e-Asr University of Rafsanjan

<http://doi.org/10.22072/tmsse.2024.722036>

The Author(s) ©

Extended Abstract

Introduction

Without a doubt, rural development requires more than a straightforward strategy because it is one of the priorities and, of course, the main obstacles of major development plans. As a result, it can only be accomplished with thorough, methodical preparation and the appropriate operation of an effective, pluralistic system. One of the areas of rural development where the natural environment of the village, along with the geological structure, cultural and indigenous capabilities, has a significant impact on its formation and development is tourism.

Rural geomorphotourism is one of the newest subsets of rural tourism, which offers genuine chances to alleviate poverty, generate jobs for underprivileged individuals, and promote regional development. Parts of the earth that are particularly significant for understanding the planet's past are known as geomorphosites. Due to human comprehension or exploitation, they exhibit scientific, historical-cultural, or economic-social worth and contain geological and geomorphic issues. Geographic tourism that subtly highlights geological and geomorphological aspects as the foundation of all human endeavors and geographical features is known as geomorphotourism.

Due to their varied geological and geomorphological features, arid villages have offered an ideal environment for the growth of this type of rural tourism. Notwithstanding the enormous potential in terms of natural geography and varied geomorphosites in some of the desert-edged settlements in Garmsar Township, there is a dearth of consistent research in the area of tourism documentation and marketing. Planning officials in the Township need to be reminded of the benefits of rural geomorphotourism in terms of job generation, entrepreneurship, and economic values. By utilizing the natural resources of the nearby villages, the authorities can use this corridor to expand this sector of tourism and ensure sustainable growth.

In order to answer the question of what strategies are suitable and desirable for the

development of geomorphotourism in this region in order to achieve the sustainability of territorial development, the current study was conducted with the goal of identifying specific geomorphosites of dry areas in the villages on the edge of the desert in Garmsar Town.

Methodology

One strategic technique for aligning external system opportunities and threats with internal system strengths and weaknesses is the SWOT model. Internal and external elements (Internal elements Evolution & External Factors Evolution) have been examined in the SWOT model in order to explore and statistically assess them within the framework of two evaluation matrices. First, the four points of Strength, Weakness, Opportunities, and Threats were identified through interviews with individuals and academic specialists involved in the subject of geomorphotourism.

A questionnaire was created and given to university specialists for rating after the results from field research, interviews, and library studies were combined and matched. According to the key and normalcy, each internal or external factor is ranked 4 or 3 (for opportunities and strengths) and 2 or 1 (for threats and weak points). The scoring method for each factor is such that the coefficient of the numerical factors will be between zero and one. The rating system is set up so that the rating level decreases from 4 to 1 as it progresses from an amazing opportunity to a significant vulnerability. Following the completion of the SWOT analysis and strategy definition, the QSPM matrix is used.

Results

The evaluation of internal elements (strengths and weaknesses) yielded a score of 3.04, according to data analysis. Considering that the total of the strengths' points is 2.33 and the total of the flaws' points is 0.71, the strengths are superior, and as a consequence, the power to plan based on the strengths and eliminate the weaknesses is available. Additionally, the matrix evaluation of external elements (threats and opportunities) shows that a score of 4.28 was attained. Therefore, it should be inferred that

opportunities outweigh risks in the sphere of the issue under discussion based on the opportunity factors' final score of 3.38 and the threat factors' final score of 0.9. The top priority, as determined by the QSPM matrix's results, is SO2 (improving and expanding the supply of services and facilities in tourism resources in accordance with national and international standards).

Discussion and Conclusion

Making the best use of the capacity and abilities of the villagers to establish and grow new economic enterprises inside the village context is the most efficient method to boost production. The purpose of this research is to identify the geomorphosites of dry areas in Garmsar city and to provide appropriate and desirable strategies for the development of geomorphotourism in the villages of this region in order to achieve the sustainability of proper and desirable territorial development. This is because the formation and growth of geomorphotourism is crucial to the process of villages achieving sustainable development. The local, national, and international communities are still unaware of the geomorphotourism attractions, as demonstrated by the tactics that have been offered. This indicates that the relevant organizations' information and marketing are lacking. An integrated, focused, and forward-looking plan is necessary for the endogenous growth of the geomorphosite-based tourist sector. In order to achieve the objectives of tourism development, the government, the private sector, non-governmental organizations, and the local population should all work together to take coordinated and integrated actions in a variety of areas, such as marketing, education, bettering lodging and transportation, etc.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان گرمسار)

معصومه یازکی^۱

۱- بخش تحقیقات اقتصادی، اجتماعی و ترویج کشاورزی، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان سمنان، سازمان تحقیقات و آموزش و ترویج کشاورزی، سمنان، ایران.

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۶/۲۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۷/۲۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۸/۱۸

صص. ۱۵۷-۱۷۵

کلید واژه‌ها:

ژئومورفوسایت، مدل SWOT، ماتریس QSPM، شهرستان گرمسار

ژئومورفوتوریسم روستایی یکی از درجه‌های نوین در حوزه مطالعات گردشگری روستایی و ژئومورفولوژی است که به‌عنوان زیرشاخه‌ای از گردشگری روستایی، ظرفیت‌های بالقوه زیادی را برای توسعه روستا و پایداری منابع طبیعی دارا می‌باشد. این شاخه از گردشگری با ترکیب نمودن موارث فرهنگی، تاریخی و اکولوژیکی، توان‌های بالقوه‌ای را در راستای برنامه‌ریزی گردشگری روستایی پایدار عرضه می‌نماید. این پژوهش با هدف شناخت ژئومورفوسایت‌های جذاب گردشگر و ارائه راهبردهای مناسب جهت توسعه ژئومورفوتوریسم در شهرستان گرمسار انجام شده است. در این پژوهش از مدل SWOT بهره گرفته شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها بیانگر این واقعیت است که جمع امتیاز عوامل قوت، ۲/۳۳ و جمع امتیاز نقاط ضعف ۰/۷۱ است و همچنین امتیاز نهایی عوامل فرصت ۳/۳۸ و عوامل تهدید ۰/۹ می‌باشد. می‌توان نتیجه گرفت که نقاط قوت و فرصت‌ها بر نقاط ضعف و تهدیدات در زمینه موضوع موردبحث غلبه دارد؛ از این رو راهبردهای تهاجمی که بهره‌گیری از نقاط قوت و فرصت‌هاست جهت توسعه ژئومورفوتوریسم در روستاهای منطقه توصیه می‌شود. با توجه به نتیجه پژوهش، توسعه صنعت گردشگری مبتنی بر ژئومورفوسایت‌ها به عنوان یک صنعت درون‌زا، زمانی اتفاق می‌افتد که یک برنامه یکپارچه، هدفمند و آینده‌نگر وجود داشته باشد و دولت، بخش خصوصی و سازمان‌های مردم‌نهاد در کنار مردم محلی به صورت هماهنگ و یکپارچه در راستای اهداف توسعه گردشگری در زمینه‌های مختلف بازاریابی، اطلاع‌رسانی، بهبود شرایط حمل و نقل، بهبود شرایط اقامتی و... قدم بردارند. مطابق با نتایج به‌دست آمده از ماتریس QSPM، اولویت اول با SO₂ (تقویت و افزایش ارائه خدمات و امکانات در منابع گردشگری با توجه به استانداردهای ملی و بین‌المللی) می‌باشد که نشان‌دهنده اهمیت امکانات، خدمات و تسهیلات برای جذب گردشگر و بازگشت دوباره گردشگر به منطقه می‌باشد.

استناد: یازکی، معصومه. (۱۴۰۳). تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان گرمسار)، دو فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، (۱)، ۱۵۷-۱۷۵.

<http://doi.org/10.22072/tmsse.2024.722036>

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه ولی عصر رفسنجان

مقدمه

بدون هیچ شک و تردیدی، توسعه روستایی، یکی از اولویت‌ها و البته چالش‌های مهم برنامه‌های کلان توسعه می‌باشد؛ لذا به چیزی فراتر از یک استراتژی ساده نیازمند است؛ چنان‌که دستیابی به آن تنها در صورت برنامه‌ریزی دقیق نظام‌مند و از طریق عملکرد شایسته یک نظام کارآمد و کثرت‌گرا امکان‌پذیر خواهد بود (شجاعی‌فرد، ۱۳۹۸: ۱۸۶). از زمینه‌های توسعه روستایی که محیط طبیعی روستا در کنار ساختار زمین‌شناختی، قابلیت‌های فرهنگی و بومی تاثیر بسزایی در شکل‌گیری و توسعه آن دارد، می‌توان به گردشگری اشاره کرد. از فرصت‌های جدید اقتصادی که به دلیل نیازهای جهانی به شدت در حال رشد و توسعه است، صنعت گردشگری (ریاحی و روشنگلی، ۱۳۹۸: ۸۴) می‌باشد که به‌عنوان مسالمت‌آمیزترین جنبش خانواده بشری (تقوی‌زاده و زنگنه، ۱۳۹۱: ۹۰)، شناخته می‌شود و از دیرباز به‌عنوان سلاحی قدرتمند برای ازمین بردن فقر^۲ را به‌عنوان یک چارچوب اقدام جهانی برای استفاده از گردشگری به‌منظور کاهش فقر راه‌اندازی کرده است (Feng et al, 2018: 2). گردشگری روستایی فرصت‌های واقعی برای کاهش فقر، خلق اشتغال برای افراد زیان‌دیده و تحریک توسعه منطقه‌ای را فراهم می‌آورد (ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۱) و یکی از جدیدترین شاخه‌های آن، ژئومورفوتوریسم روستایی است.

سالاری و همکاران (۱۳۹۵) زنگنه‌اسدی و همکاران (۱۳۹۷) یمانی و همکاران (۱۳۹۱) نگهبان و همکاران (۱۳۹۷) و زحمت‌کش و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهش‌های جداگانه‌ای به تعریف ژئومورفوسایت‌ها، اهمیت لندفرم‌ها و نقش آن‌ها در گردشگری پرداخته‌اند. بر مبنای نتایج به‌دست آمده از این پژوهش‌ها می‌توان گفت ارزیابی ژئومورفوسایت‌ها در محیط‌های متنوع ژئومورفیک، موضوعی است که امروزه برپایه معیارهای جامع طبیعی و انسانی با رویکرد مدیریت محیط، طراحی و مدل‌سازی می‌شود. معیارهایی از قبیل: ویژگی‌های انسانی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی، حفاظت میراث و... در ارزیابی توانمندی و ظرفیت ژئومورفوسایت‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد. ژئومورفوسایت‌ها به‌عنوان قسمت‌هایی از زمین خاکی تعریف می‌شوند که دارای اهمیت ویژه‌ای برای تفسیر تاریخ زمین است، موضوع‌های زمین‌شناسی و ژئومورفیک دارند و به‌خاطر درک یا بهره‌برداری انسانی یک ارزش علمی، تاریخی- فرهنگی یا اقتصادی- اجتماعی را نمایش می‌دهند. این مفاهیم بر تعیین مکان‌های ویژه گردشگری تأکید دارد و دارای جایگاه و اهمیت ویژه‌ای در توصیف و درک تاریخ سطح زمین هستند. بنابراین، ژئومورفوسایت‌ها به‌خودی‌خود یا در ترکیب با موارث فرهنگی، مذهبی، تاریخی و اکولوژیکی، توانمندی‌های قابل‌ملاحظه‌ای در شکل‌گیری گردشگری پایدار و توسعه آن در یک منطقه عرضه خواهد نمود.

ژئومورفوتوریسم به معنای توریسم جغرافیایی است که به طور ضمنی بر ویژگی‌های زمین‌شناسی و ژئومورفولوژیکی به‌عنوان بستر کلیه فعالیت‌های انسانی و خصیصه‌های جغرافیایی تأکید دارد. در رابطه با حفاظت و مطالعه مکان‌های ویژه ژئومورفولوژیک در پدیده ژئومورفوتوریسم، دیدگاه قابلیت طبیعی محیط‌زیست وجود دارد. این دیدگاه مؤید این مطلب است که در کنار پدیده‌های ژئومورفولوژیکی در ژئومورفوسایت‌ها باید به محیط جغرافیایی که دربرگیرنده محیط طبیعی و محیط انسان‌ساخت می‌باشد، توجه نمود که در این رهگذر مطالعه پدیده‌های طبیعی، پدیده‌های فرهنگی و تاریخ منطقه می‌تواند به این امر منجر شود که مناطق حفاظت‌شده، ارزش میراثی و تاریخی ارزشمندی را کسب کنند (Comanescu et al, 2011: 1161). روستاهای واقع در مناطق خشک، به دلیل داشتن گستره متنوعی از پدیده‌های زمین‌شناختی و ژئومورفولوژیک زمینه مناسبی را برای توسعه این شاخه از گردشگری روستایی فراهم کرده است. در برخی از روستاهای شهرستان گرمسار که در حاشیه کویر قرار دارند، علی‌رغم پتانسیل‌های بسیار در سیمای جغرافیای طبیعی و ژئومورفوسایت‌های

1. UNWTO

2. ST-EP

تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین / کج بازکی

متنوعی که وجود دارد، اما تحقیقات منسجمی در زمینه مستندسازی و بازاریابی گردشگری در این زمینه دیده نمی‌شود. از آن‌جا که یادآوری ارزش‌های اقتصادی، کارآفرینی، اشتغال‌زایی و... ژئومورفوتوریسم روستایی به مسئولان برنامه‌ریزی شهرستان ضروری است تا از طریق این کریدور بتوانند با تکیه بر توان‌های طبیعی روستاهای منطقه به گسترش این شاخه از گردشگری و به تبع آن پایداری توسعه دست یابند؛ لذا پژوهش حاضر با هدف شناسایی ژئومورفوسایت‌های خاص مناطق خشک در روستاهای حاشیه کویر شهرستان گرمسار انجام شده است و به دنبال یافتن پاسخ برای این پرسش است که چه استراتژی‌هایی برای توسعه ژئومورفوتوریسم در این منطقه در راستای دستیابی به پایداری توسعه سرزمینی مناسب و مطلوب می‌باشد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

از یک سو شالوده اقتصاد روستا و فلسفه ماندگاری روستاییان در این مکان‌ها بر فعالیت در بخش کشاورزی استوار است، اما از دیگر سو، اقتصادهای روستایی غالباً از نظر نقایص ساختاری ناشی از سرمایه‌گذاری ناکافی، از دست رفتن جمعیت، سطح محدود سرمایه انسانی و پیرشدن جمعیت رنج می‌برد (Dellera, 2019: 32). در کشورهای در حال توسعه؛ مانند ایران راندمان تولیدات در بخش کشاورزی به دلیل پایین بودن سطح تکنولوژی، بهره‌وری زمین و نیروی کار، محدود بوده و در نتیجه مازاد روستایی غالباً ناکافی است؛ بدین ترتیب این فرآیند از یک سو به صورت جابه‌جایی فضایی - مکانی ساکنان روستایی از روستاها به شهرها و از سوی دیگر به شکل انتقال فعالیت از بخش کشاورزی به سایر بخش‌ها (صنعت و خدمات) ظاهر می‌گردد؛ به طوری که نسبت جمعیت روستایی کشور ۶۸/۸ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۳۱/۵۴ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است (شبهکی‌تاش و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۲۰). پیامدهای توسعه‌نیافتگی مناطق روستایی؛ هم‌چون فقر گسترده، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری و مهاجرت، موجب توجه به توسعه روستایی و حتی تقدم آن بر توسعه شهری شد (نجارزاده و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۶). اشتغال‌زایی و درآمدزایی دو پارامتر مهم در گفتمان‌های مسلط برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه روستایی به حساب می‌آیند؛ لذا بدون شک مهم‌ترین عامل شتاب‌دهنده روند درآمدزایی روستاییان، توسعه روستایی است. با توجه به اهمیتی که گردشگری در تنوع‌بخشی فعالیت‌های مناطق روستایی دارد (رضوانی و بیات، ۱۳۹۳: ۱۵)، می‌تواند با متنوع‌سازی اقتصاد روستا و توانمندسازی مردم محلی از طریق خلق فرصت‌های شغلی جدید (برقی و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۲) به توسعه منابع انسانی و توسعه سرزمینی کمک کند. گردشگری فرآیندی است که از دیرباز با شکل‌های خاص خود به منظور تأمین نیازهای روانی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی انسان‌ها وجود داشته است (شاکری‌زاده و مهدوی، ۱۳۹۴: ۳۱۷) و از آن‌جا که یکی از پردرآمدترین بخش‌های اقتصادی است که از آن به عنوان «گذرگاه توسعه» یاد می‌گردد (درویشی و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۰)؛ از این رو گردشگری روستایی می‌تواند خالق یا محرک یک فرآیند توسعه‌یافته برای حصول به پایداری توسعه در نواحی روستایی و نیز پایداری جوامع محلی باشد؛ به شرطی که به نحوی مطلوب برنامه‌ریزی و مدیریت شود. پایداری در گردشگری، نیازمند حرکت به سوی استفاده از جاذبه‌های گردشگری مطابق با نیاز امروز و حفظ و ماندگاری این منابع برای آینده است (طییبی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۲۰). گردشگری پایدار فرآیندی است که بر تأمین نیازهای توسعه اجتماع محلی، بهبود زنجیره عرضه تولیدات محلی، تشویق صنایع و حرفه‌های محلی، توسعه متناسب با ظرفیت زیست‌محیطی و اجتماع محلی و افزایش ثبات درآمد گردشگری تأکید دارد (طالشی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۷۴).

ژئومورفوتوریسم یکی از شاخه‌های جدید گردشگری به شمار می‌آید که ژئومورفوسایت از مفاهیم اصلی و بنیادین در این شاخه از گردشگری می‌باشد. ژئومورفوسایت‌ها مکان‌های ویژه ژئومورفولوژیکی هستند که از ارزش‌های خاصی براساس درک و بهره‌برداری انسان برخوردارند (صفوی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۷۵). لندفرم‌های ژئومورفولوژیکی با عنوانی مثل سرمایه‌های ژئومورفولوژیک، جاذبه‌های ژئومورفولوژیکی، چشم‌اندازهای ژئومورفیک و غیره توصیف شده‌اند. ژئومورفوسایت‌ها به‌تنهایی یا در ترکیب با آثار فرهنگی، مذهبی، تاریخی و اکولوژیکی، توانمندی‌های قابل ملاحظه‌ای در شکل‌گیری گردشگری پایدار و توسعه آن در یک منطقه عرضه خواهند داشت.

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۷۵-۱۵۷، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

پایداری در توسعه به معنای تلاش‌های بین‌المللی و بین‌رشته‌ای برای آمیختن اهداف اقتصادی و زیست‌محیطی است و هدف از آن در سطح ملی و جهانی، کاهش و حل مشکلات زیست‌محیطی و نیاز به حفظ فرآیند توسعه در آینده است (پازکی و شیخی، ۱۴۰۰: ۲۳). می‌توان رسالت ژئومورفوتوریسم را در مقایسه با انواع دیگر توریسم پایدار، حفظ کاراکترهای جغرافیایی یک مکان به‌جای تمرکز بر یک بعد خاص از تجربه سفر؛ مانند محیط، فرهنگ و...، دانست. ژئومورفوتوریسم، رهیافتی جدید در ابقای میراث‌های زمین‌شناختی، طبیعی، اکولوژیک، ژئومورفولوژیکی و میراث زمین در پهنه سرزمینی مناطق خشک کشور دانست.

مدیریت سرزمین، فرآیند مدیریت استفاده و توسعه منابع سرزمینی در محیط‌های روستایی است. مدیریت سرزمین در سطح محلی شامل توجه به گزینه‌های توسعه‌ای استراتژیک خود محدوده می‌باشد؛ بنابراین توسعه گردشگری با استفاده صحیح از جاذبه‌های گردشگری (منابع طبیعی و فرهنگی محلی) با ارتقای ارزش مکانی می‌تواند بهبود کیفیت زندگی، ایجاد ارزش افزوده، تسهیل دسترسی به بازارها برای تولیدکنندگان کوچک با اقدام جمعی و یکسان‌سازی استفاده از فناوری برای تولید و ارائه خدمات، زمینه را برای افزایش قدرت رقابتی (Joppe et al, 2014: 50) با حفظ پایداری سرزمین، در جوامع محلی فراهم می‌کند. مدیریت پایدار سرزمین را می‌توان نقطه مقابل تخریب سرزمین در نظر گرفت و مهم‌ترین هدف آن را جلوگیری از تخریب منابع سرزمین بیان داشت. هدف این نوع مدیریت، هماهنگ کردن اهداف مکمل تأمین امکانات محیط‌زیستی، اقتصادی و اجتماعی برای سود نسل‌های حال و آینده هم‌زمان با حفاظت از کیفیت منابع سرزمین (خاک، هوا و آب) و ارتقای آن‌ها است. بنابراین، می‌توان مدیریت پایدار سرزمین را به‌عنوان یک رهیافت دانش‌محور دانست که به تلفیق مدیریت زمین، آب، تنوع‌زیستی و محیط کمک می‌کند تا تقاضای درحال افزایش منابع تأمین شود و هم‌زمان خدمات اکوسیستم و وسایل معاش نیز حفظ گردد (قربانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۲۰). اجرای برنامه‌های مدیریت پایدار زمین در سال ۲۰۰۸ آغاز شد و سازمان‌های بین‌المللی مانند فائو به‌صورت کامل از این برنامه حمایت نموده‌اند (Schmidt & Tadesse, 2017)؛ قنبری و پسکوهی، ۱۴۰۲: ۸۸). مدیریت پایدار زمین به‌عنوان یک دانش و روش است که به حفظ منابع زمین، آب، تنوع‌زیستی، مدیریت محیطی، افزایش مواد غذایی، حفظ اکوسیستم و معیشت خانوارها کمک می‌کند (Teshome et al, 2017)؛ قنبری و پسکوهی، ۱۴۰۲: ۸۸).

توسعه گردشگری در راستای توسعه ملی و سرزمینی می‌باشد؛ از این‌رو روشی که در توسعه گردشگری دنبال می‌شود، توسعه پایدار است که یک رویکرد عمومی است و دولت‌ها به آن توجه کرده‌اند تا گردشگری از نظر بوم‌شناسی قابل قبول باشد (فلاح فعال و کیاکجوری، ۱۴۰۰: ۳۵). توسعه پایدار، توسعه‌ای است که نیازهای نسل حاضر را بدون تضعیف توان نسل آینده در تأمین نیازهای خود برطرف سازد. توسعه پایدار این ایده را ترویج می‌دهد که پیشرفت‌های اجتماعی- فرهنگی، محیطی و اقتصادی در محدوده منابع طبیعی زمین ما، قابل دستیابی است (فتوحی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۴۷). بدان جهت که، مدیریت پایدار سرزمین به‌عنوان یک رهیافت مدیریتی، از طریق برخی سازوکارها و راهبردها به دنبال تحقق اهداف توسعه پایدار می‌باشد (قزوینی و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۷) و هم‌چنین با توجه به اهمیت موضوع در منطقه مورد مطالعه، به منظور در نظر گرفتن تمامی ابعاد دخیل در امر ژئومورفوتوریسم روستایی و دستیابی به استراتژی‌های مناسب جهت توسعه درخور و پایدار روستایی و حفظ ژئومورفوسایت‌ها و طبیعت بکر منطقه، در پژوهش حاضر از مدل تحلیلی SWOT استفاده خواهد شد تا تمامی جوانب مورد بررسی و کنکاش قرار بگیرد و در نهایت استراتژی‌هایی جهت توسعه ژئومورفوتوریسم در راستای پایداری توسعه روستایی ارائه خواهد شد. سپس با استفاده از ماتریس QSPM مشخص خواهد شد که کدام یک از گزینه‌های استراتژیک انتخاب شده امکان‌پذیر می‌باشد و در واقع استراتژی‌ها اولویت‌بندی می‌گردد.

با توجه به اهمیت لندفرم‌ها و توسعه ژئومورفوتوریسم در توسعه پایدار مطالعاتی در این زمینه صورت گرفته است که به برخی از

این مطالعات در ذیل اشاره می‌شود:

تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین / کله پازکی

اسلام‌فرد و همکاران (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان ارزیابی توانمندی‌های ژئومورفوتوریسمی لندفرم‌ها را با استفاده از تکنیک پرالونگ در منطقه پنج‌دانگ ساری انجام داده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که با توجه به مقادیر به‌دست‌آمده از محاسبه ارزش گردشگری لندفرم‌های ژئومورفولوژیکی منطقه چشمه‌های باداب سورت و چورت ارزش‌های زیبایی‌شناختی و علمی هر دو منطقه در سطح بالایی قرار دارد، اما ارزش بهره‌برداری در سطح پایین‌تری قرار دارد. وجود چنین وضعیتی نشان‌گر ناشناخته ماندن جاذبه‌های این دو منطقه بکر گردشگری و ضعف مدیریتی سازمان‌های ذی‌ربط و ناکافی بودن امکانات و خدمات رفاهی گردشگری در این دو منطقه می‌باشد. پازکی و شیخی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان تحلیل سایت‌های ژئومورفوتوریسم روستایی با رویکرد گردشگری اخلاقی به این نتیجه رسیدند که مطالعه و بررسی شاخص‌ها و کدهای اخلاق گردشگری و تعیین رابطه بین ویژگی‌های فردی گردشگران با شاخص‌های اخلاق گردشگری آنان جهت برنامه‌ریزی و نیل به توسعه پایدار سایت‌های ژئومورفوتوریسم روستایی، ضروری است تا علاوه بر متنوع کردن فعالیت‌های اقتصادی روستاییان و نگهداشت جمعیت در روستاها به پایداری توسعه در این سایت‌ها منجر گردد. در سال ۲۰۱۱ فاسیولاس^۱ و همکارانش، یک مدل کمی را برای ارزیابی ژئومورفوسایت‌های ژئوپارک سیلوریتس در یونان تدوین کردند که بر اساس شش معیار اصلی می‌باشد که این مدل ابزاری قوی برای ارزیابی پتانسیل‌های ژئومورفوتوریستی از قبیل: ارزش‌های علمی، فرهنگی، آموزشی و گردشگری، در نظر گرفته می‌شود. فخری و همکاران وی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای به ارزیابی توانمندی‌های گردشگری ژئومورفوسایت‌های سواحل مکران با استفاده از روش Reynard پرداخته‌اند. ایشان معتقدند که ژئوتوریسم امروزه بیش‌تر بازارهای گردشگری را تحت‌تأثیر قرار داده است و این امر را ناشی از این موضوع دانسته‌اند که بیش‌تر گردشگران در پی جاذبه‌هایی با ماهیت طبیعی که کاملاً منحصر به فرد باشند، هستند. نتایج این پژوهش نشان داد که از بین ژئومورفوسایت‌هایی که مورد مطالعه قرار گرفته‌اند سواحل بالا آمده جاسک بالاترین ظرفیت را در مقایسه با سایر سایت‌ها در زمینه ژئومورفوتوریسم دارا می‌باشند. پیرا^۲ و همکاران (۲۰۰۷) به بررسی قابلیت ژئومورفوسایت‌های گردشگری در پارک ملی مونتیسنو در کشور پرتغال پرداختند و نتایج تحقیق ایشان نشان داد که از میان ۱۵۴ ژئومورفوسایتی که این گروه تحقیقاتی درباره آن‌ها مطالعه کرده‌اند تنها ۱۸ ژئومورفوسایت قابلیت سرمایه‌گذاری در زمینه گردشگری را دارا می‌باشند. کومانسکیو و همکاران (۲۰۱۱) پژوهشی را انجام دادند که براساس نتایج حاصل از این مطالعه، مکان‌های ژئومورفولوژیک به سه دسته کلی طبقه‌بندی می‌شوند که عبارتند از: برپایه پیدایش و بنیان اکوسیستم‌ها؛ به‌صورت چشم‌انداز و در نهایت به‌صورت قابلیت طبیعی محیط‌زیست. در حال حاضر نگرش اول حاکم می‌باشد که نتیجه آن به تخریب ژئومورفوسایت‌ها انجامیده است. لشکری و همکاران (۱۳۹۵) پژوهشی با موضوع بررسی ظرفیت‌های توسعه ژئوتوریسم در استان سمنان با استفاده از مدل SWOT را انجام داده‌اند. نتیجه حاصل از این پژوهش، مبین این امر است که منطقه مورد مطالعه از نقاط قوت، استعدادها و فرصت‌های مناسبی جهت توسعه ژئوتوریسم برخوردار می‌باشد که به‌خوبی شناسایی و معرفی نشده‌اند و تحقق ژئوتوریسم پایدار مستلزم اتخاذ راهبردهای رقابتی/تهاجمی و استفاده از مزیت‌های نسبی موجود می‌باشد. رسولی و همکاران (۱۴۰۲) پژوهشی عنوان ارزیابی قابلیت‌ها و توسعه ژئوتوریسم منطقه خطیرکوه با استفاده از تحلیل SWOT-ANP و QSPM انجام داده‌اند. نتیجه پژوهش حاکی از آن است که برای توسعه پایدار ژئوتوریسم، باید مشوق‌هایی برای بخش خصوصی منطقه در نظر گرفت؛ زیرا سرمایه‌گذاران خصوصی با ورود به این صنعت، به‌دنبال به‌دست‌آوردن عایدی بیش‌تر هستند و همین موضوع آن‌ها را ناگزیر به ارائه خدمات مناسب می‌کند. ویسی و همکاران (۱۴۰۳) به شناسایی و ارزیابی ژئومورفوسایت‌ها در راستای توسعه ژئوتوریسم در روستای نیان پرداخته‌اند. ایشان معتقدند که به‌دلیل کمبود ابزارهای توسعه ژئوتوریسم و عدم ثبت میراث ژئومورفولوژیکی، تعداد بازدیدکنندگان از این روستا محدود است؛ لذا هدف از انجام این پژوهش را ایجاد یک سند برای ژئومورفوسایت‌های روستای نیان، حفاظت و ارتقای تنوع ژئومورفولوژیکی و زمین‌شناسی منحصر به فرد روستا و

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۷۵-۱۵۷، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

همچنین ارائه یک سند علمی برای مدیریت این میراث عنوان کرده‌اند. در نهایت به این نتیجه رسیده‌اند که ژئوتوریسم می‌تواند به‌عنوان یک منبع مهم برای توسعه محلی و منطقه‌ای در نظر گرفته شود. عابدینی و سلطان‌یلمه (۱۴۰۲) به موضوع تجزیه و تحلیل توانمندی‌های ژئوتوریستی شهرستان رامیان با استفاده از مدل‌های SWOT و Prolong پرداختند. ایشان معتقدند که دولت و بخش خصوصی با نگرش واقع‌بینانه و برنامه‌ای جامع و کامل و با توجه به پتانسیل‌های موجود و با لحاظ کردن اصول زیربنایی توسعه پایدار در جهت رفع مسائل فراروی صنعت توریسم شهرستان رامیان اقدام کنند تا این امر ضمن این که موجبات رونق صنعت توریسم و به طبع آن تحول اقتصادی و اجتماعی منطقه شده، سبب حفظ و پایداری این گونه جاذبه‌ها به‌عنوان میراث ملی برای نسل‌های بعدی نیز شود. تهمک و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی را با عنوان پتانسیل‌سنجی توسعه ژئوتوریسم در مناطق پیرامونی شهرهای مناطق خشک در ایوانکی انجام داده‌اند. در این پژوهش از روش‌های کامنسکو، کوبالیکوا، و روش بومی به‌عنوان ابزارهای مفهومی، به ارزیابی ژئوسایت‌های منطقه مورد بررسی پرداخته‌اند. ایشان معتقدند ژئوتوریسم دو رکن اساسی دارد که عبارت است از: امر حفاظت و پایداری و همچنین توسعه ارکان صنعت گردشگری مبتنی بر ارزش‌های گردشگری و ارزش‌های علمی. ایشان همچنین تأکید کرده‌اند که تنوع جغرافیایی و میراث فرهنگی پایه و اساس ایجاد ژئوتوریسم است.

در پژوهش‌های صورت گرفته به شناسایی قابلیت‌های ژئومورفوتوریسم و همچنین ضرورت شکل‌گیری این شاخه از گردشگری در مناطق مختلف پرداخته شده است، اما بررسی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که در خصوص تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین در روستاهای شهرستان گرمسار، پژوهشی صورت نگرفته است. با توجه به محیط خاص طبیعی روستاهای شهرستان گرمسار از نظر وجود سایت‌های متعدد و متنوع ژئومورفولوژیکی و برخورداری از امکانات فراوان طبیعی اجتماعی به‌منظور شکل‌گیری ژئومورفوتوریسم در محیط‌های روستایی، پژوهش حاضر به‌منظور ارائه راهبردهایی در راستای توسعه این شاخه از گردشگری روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین انجام شده است. پژوهش حاضر، امیدوار به این موضوع است که با ارائه راهبردهای توسعه ژئومورفوتوریسم در مناطق روستایی در شهرستان گرمسار زمینه شکل‌گیری تحولات مثبت بنیادی-ساختاری در جامعه روستایی منطقه مورد مطالعه را فراهم نماید.

مواد و روش‌ها

این پژوهش دارای رویکرد کیفی است و به‌روش سوات انجام شده است. از نظر ماهیت، اکتشافی و از نظر هدف، جزء پژوهش‌های بنیادین کاربردی به حساب می‌آید. با توجه به این که از رویکرد کیفی استفاده شده است، این پژوهش از نوع تفسیری محسوب می‌شود. جامعه آماری با توجه به قلمرو موضوعی، شامل فعالین و خبرگان حوزه گردشگری روستایی است که در این پژوهش با ۱۲ نفر از خبرگان و فعالین حوزه گردشگری روستایی در شهرستان گرمسار از توابع استان سمنان مصاحبه انجام شده است. سپس با تلفیق و تطبیق یافته‌های به‌دست آمده از مطالعات کتابخانه‌ای و یافته‌های میدانی و مصاحبه‌ها، پرسشنامه تهیه و در اختیار متخصصین دانشگاهی به منظور امتیازدهی قرار داده شد.

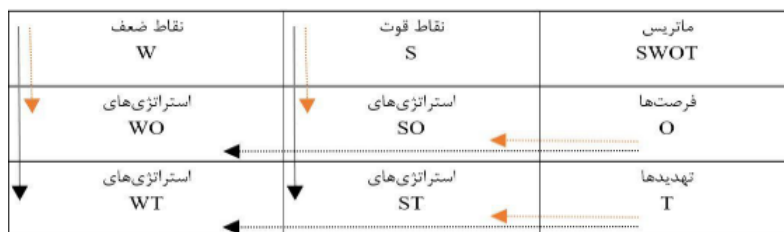
جدول ۱: جمعیت‌شناسی جامعه آماری مورد مطالعه

ردیف	تحصیلات	جنس	تعداد (نفر)
۱	کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی گردشگری	زن	۱
۲	کارشناسی مدیریت جهانگردی	زن	۲
۳	کارشناسی مدیریت جهانگردی	مرد	۳
۴	فوق دیپلم	زن	۱

تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین / کج بازکی

۵	فوق دیپلم	مرد	۲
۶	دکترای برنامه‌ریزی روستایی	مرد	۳
۷	جمع		۱۲

در میان مدل‌های تدوین استراتژی؛ مدل SWOT کارآمدترین مدل در تدوین استراتژی صنعت گردشگری می‌باشد. مدل SWOT یکی از ابزارهای استراتژیک تطابق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت‌ها و تهدیدات برون سیستمی است (خیری و همکاران، ۱۴۰۰: ۵). در پژوهش حاضر، برای بررسی و ارزیابی کمی عوامل داخلی و خارجی در چارچوب دو ماتریس ارزیابی، عوامل داخلی و خارجی به ترتیب (IFE و EFE) در مدل SWOT مورد بررسی قرار گرفته است. ابتدا از طریق مصاحبه با مردم و متخصصین دانشگاهی فعال در حوزه ژئومورفوتوریسم و حضور در منطقه مورد مطالعه نقاط چهارگانه قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها مشخص گردید.

شکل ۱: ماتریس SWOT و نحوه تعیین استراتژی‌ها

نحوه امتیازدهی به هر کدام از عوامل؛ به‌گونه‌ای است که تعیین ضریب عوامل عددی بین صفر تا یک خواهد بود و رتبه هر یک از عوامل خارجی با توجه به کلیدی و عادی بودن ۴ یا ۳ (به فرصت‌ها) و رتبه ۲ یا ۱ (به تهدیدات) اختصاص پیدا می‌کند. قابل توجه این که درخصوص عوامل داخلی نیز با توجه به کلیدی یا عادی بودن قوت‌ها و ضعف‌ها به ترتیب رتبه ۴ یا ۳ (به قوت‌ها) و رتبه ۲ یا ۱ (به ضعف‌ها) اختصاص پیدا می‌کند. روند رتبه‌دهی به‌گونه‌ای است که هر قدر از فرصت استثنایی به سمت ضعف بحرانی حرکت می‌کند، میزان رتبه از ۴ به ۱ می‌رسد. پس از بررسی عوامل و تعیین ضرایب آن‌ها در نهایت مشخص می‌شود که با تجزیه و تحلیل نقاط ضعف، قوت، فرصت و تهدیدات، راهبرد مطلوب برای توسعه چگونه خواهد بود. بعد از اتمام تکنیک SWOT و مشخص شدن استراتژی‌ها از ماتریس QSPM استفاده می‌شود. ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (QSPM) ابزاری برای تحلیل سناریوها و انتخاب بهترین سناریو برای اجرای استراتژی در تحلیل سوات است که در تحلیل سوات از اهمیت بسیاری برخوردار است؛ در واقع یکی از روش‌های ارزیابی، پایش و نظارت برای تحقق استراتژی استفاده از ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی یا QSPM می‌باشد. در این روش مشخص می‌گردد که کدام یک از گزینه‌های استراتژیک انتخاب شده امکان‌پذیر می‌باشد. این ماتریس از اطلاعات به‌دست آمده در مراحل مختلف مدیریت و برنامه‌ریزی استراتژیک و راهبردی استفاده نموده و مانند سایر روش‌های راهبردی نیازمند قضاوت خوب، خبرگی و آگاهی است. ماتریس QSPM برای ارزیابی امکان‌پذیری و پایداری راهکارهای پیشنهادی در مواجهه با شرایط محیطی و وضع موجود می‌باشد؛ در صورتی که در این ماتریس یک استراتژی توان مواجهه با شرایط درونی و بیرونی را نداشته باشد، باید از فهرست استراتژی‌های قابل اولویت‌بندی خارج شود.

گرمسار از لحاظ موقعیت جغرافیایی بین مدار ۳۴ درجه و ۲۸ دقیقه تا ۳۰ دقیقه عرض شمالی و بین ۵۱ درجه و ۵۲ دقیقه تا ۵۲ درجه و ۵۵ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد. ارتفاع متوسط شهرستان گرمسار از سطح دریا ۸۶۵ متر است. طول دشت گرمسار از شرق به غرب ۴۸ کیلومتر و از شمال به جنوب معادل ۲۷ کیلومتر می‌باشد. در محدوده مورد مطالعه، طبقات زمین‌شناسی از

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۷۵-۱۵۷، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

سازندهای دوره ترشیاری و کواترنری تشکیل یافته است. قدیمی‌ترین نهشته‌هایی که در این محدوده وجود دارد، تناوبی از شیل، ماسه-سنگ و توف سبز متعلق به سازند کرج است که به علت اثر شدید زمین‌ساخت و چین‌خوردگی حاصل از بخش پیرنه‌ای به شدت چین‌خورده و گسلیده شده‌اند. بر روی این نهشته‌ها، رسوب‌های تبخیری؛ مانند گچ و آهک‌های کم‌عمق از پیشرفت دریای زمان ائوسن و الیگوسن برجای مانده است. در بخش بعدی پیشرفت دریا، سازندهای قرمز زیرین و قم در بخش‌های شرقی و غربی دشت گرمسار با گسترش چشمگیر، نهشته‌های بعدی را تشکیل می‌دهند. سازندهای بخش وسیعی از منطقه مورد مطالعه را سازندهای قرمز فوقانی (میوسن) در بر می‌گیرد. این سازند ضخامت قابل توجهی از مارن و ماسه‌های قرمز رنگ دارد. در شمال دشت گرمسار، کنگلومرای با ضخامت ۲۰۰ متر سازندهای دوره پلیوسن در محدوده حبله‌رود دیده می‌شود.

جدول ۲: ژئومورفوسایت‌های شهرستان گرمسار

ژئومورفوسایت	توضیحات
حوزه حبله‌رود	حوزه حبله‌رود دارای مساحتی برابر با ۲۱۴۵۶۱ هکتار می‌باشد. مرز شمالی حوزه حبله‌رود، ارتفاعات شمالی رشته‌کوه البرز و خط تقسیم آب‌های آن و مرز جنوبی آن کویر حاج‌علیقلی خان واقع شده است. حوزه آبخیز حبله‌رود از شمال به حوزه رودخانه کبیر، از جنوب به حوزه کویر بزرگ، از شرق به سرخه و از غرب به ایوانکی محدود می‌شود.
معادن نمک گرمسار	شهرستان گرمسار میزبان بزرگ‌ترین معادن و تونل‌های نمک در منطقه خاورمیانه است، در حال حاضر ۴۰ تونل نمک را در خود جای داده است و سهم عمده‌ای از استخراج نمک در کشورمان، در این منطقه صورت می‌گیرد. تونل نمکی گرمسار یکی از معدن‌های خارق‌العاده نمک در ایران است که درجه خلوص نمک بسیاری از این معادن بالای ۹۸ درصد است. یکی از زیباترین این معادن نمک؛ معدن نمک کوه‌دشت کهن، معدن نمک‌پاده و معدن نمک‌سالار می‌باشد. این معادن به صورت تونل پیچ‌درپیچ ۱/۵ کیلومتری در دل زمین امتداد دارد و دارای قندیل‌های زیبای نمکی می‌باشد. غار نمکی گرمسار که به غار نفت‌دره در کوه اژدهای گرمسار معروف است، بر اثر سیلاب‌ها و شسته‌شدن صخره‌های نمکی به وجود آمده است.
چین خوابیده (کوه اژدها)	در شمال گرمسار واقع در کوه کلرز، رسوب‌های گچی و نمکی مربوط به دوره میوسن مشاهده می‌شوند که به‌طور منظم چین‌خورده و چین خوابیده‌ای را ایجاد کرده‌اند که از فواصل دور بخوبی نمایان است. این پدیده در داخل نهشته‌های نئوژن قرار گرفته است و از نظر اندازه، شکل و ترکیب رنگی یکی از عوارض نادر تکتونیکی در ایران است.
غار دق کشکولی (زندان افغان)	جریان سیلاب‌ها در طول هزاران سال زمین‌های رسوبی دوره ترشیاری را کاویده و در برخی نقاط راهروهای ژرف زیرزمینی طولی به وجود آورده که پس از فروکش این آب‌ها، مجراهای زیرزمینی خشکیده به صورت غارهای بزرگ و دیدنی به جای مانده‌اند.
کویر ریگ جن	مرز مشخصی برای ریگ جن متصور نیست. به صورت اجمالی این منطقه در محدوده جغرافیایی مرکز ایران در قسمت غربی کویر مرکزی یا دشت کویر قرار گرفته است و از شمال به جاده نظامی سمنان به معلمان، ارتفاعات کوه گوگرد، شهرستان گرمسار، از غرب به پارک ملی کویر، ارتفاعات نخجیر، کوه طلحه، شیطان کوه، کوه دم و تنگ ظلمات، از شرق به محور ارتباطی جندق به معلمان و از جنوب به محور انارک به چوپانان و کوه ملاحادی (کوه بزرگی) محدود می‌شود (اقوامی و کامیابی، ۱۴۰۱: ۵۷). ریگ جن با وسعتی برابر با ۳۸۰۰ کیلومترمربع در این محدوده قرار دارد. زیربنای ریگ جن یک دشت فرسایش‌یافته است که در حال حاضر تپه‌های ماسه‌ای برخان و تپه‌های ماسه‌ای هرمی (قورد) آن را اشغال کرده است. تمام ریگ جن دارای رسوبات نمکی فراوان می‌باشد که عمده رسوبات و مواد فرسایشی آن از دامنه‌های فرسایش‌یافته البرز شکل گرفته است.
بنه کوه	منطقه نمونه گردشگری بنه کوه به خاطر دارا بودن طبیعت زیبا و عبور رودخانه حبله‌رود، یکی از مناطق نمونه گردشگری در استان سمنان است. این منطقه به دلیل قرار داشتن بر سر راه باستانی گرمسار (خوار) به مازندران، از نظر تاریخی و نظامی دارای اهمیت ویژه‌ای بوده است. وجود قلعه باستانی استوناوند، ریگ تپه و قلعه گبری را از جاذبه‌های این منطقه است. به دلیل قرار داشتن بنه کوه در بخش انتهایی رودخانه حبله‌رود (که رودخانه‌ای دائمی است)، در این منطقه انواع پرندگان و ماهی‌ها زیست می‌کنند. هم‌چنین در

تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین / کج بازکی

مسیر بنه کوه گرمسار غار نمکی (غار جادو) قرار دارد.	
پارک ملی کویر شبه جزیره‌ای است که بین دریاچه نمک، کویر ریگ، کویر مرکزی و کویر گرمسار محصور شده است. این پارک نمونه بارزی از بیابان‌ها و استپ‌های کم‌آب ایران به‌شمار می‌آید. این منطقه در سطح کره زمین یکی از چند نقطه‌ای است که به‌عنوان ذخیره‌گاه کره زمین باید مورد حفاظت قرار گیرد.	پارک ملی کویر

یافته‌های پژوهش

پس از تجزیه و تحلیل پرسش‌نامه‌ها، در جداول ۴ و ۳ به ترتیب عوامل درونی و بیرونی موثر در فرآیند توسعه ژئومورفوتوریسم روستایی به منظور دستیابی به توسعه پایدار آورده شده است.

جدول ۳: نقاط قوت و ضعف

امتیاز نهایی	رتبه	ضریب	عوامل داخلی (IFE): قوت‌ها (S)
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	برخورداری از لندفرم‌های بی‌نظیر در منطقه (s1)
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	امکان جذب گردشگران داخلی و خارجی؛ به‌ویژه متخصصین ژئومورفولوژی و ژئومورفوتوریسم (s2)
۰/۳۶	۴	۰/۰۹	قرار گرفتن در مسیر بین‌المللی جاده ابریشم و عضویت ایران در اتحادیه بین‌المللی گردشگری جاده ابریشم (s3)
۰/۳۶	۴	۰/۰۹	ایجاد منابع جدید درآمدی برای مردم منطقه (s4)
۰/۳۶	۴	۰/۰۹	بازار جدید برای فروش محصولات زراعی، باغی و دامی (s5)
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	مزیت نسبی در جذب زمین گردشگران نسبت به مناطق رقیب (s6)
۰/۱۲	۳	۰/۰۵	وجود برخی از ژئومورفوسایت‌ها در دو طرف جاده ترانزیتی تهران - مشهد (s7)
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	بهبود سطح امکانات خدماتی - رفاهی و تسهیلاتی در منطقه (s8)
۲/۳۳	-	-	جمع
امتیاز نهایی	رتبه	ضریب	عوامل داخلی (IFE): ضعف‌ها (w)
۰/۱۴	۲	۰/۰۷	عدم همکاری مردم محلی و عدم توجه مسئولین شهرستانی به این شاخه از گردشگری (w1)
۰/۱۸	۲	۰/۰۹	کمبود و ضعف زیرساخت‌های توسعه ژئومورفوتوریسم (w2)
۰/۰۹	۱	۰/۰۹	عدم اطلاع‌رسانی دقیق و عدم بازاریابی مناسب (w3)
۰/۱۶	۲	۰/۰۸	عدم حمایت سازمان‌های ذی‌ربط (w4)
۰/۱۴	۲	۰/۰۷	عدم مستندسازی جاذبه‌های ژئومورفوتوریسمی منطقه به‌صورت فیلم، متن و... (w5)
۰/۷۱	-	-	جمع

جدول ۴: فرصت‌ها و تهدیدات

امتیاز نهایی	رتبه	ضریب	عوامل خارجی (EFE): فرصت‌ها (O)
۰/۳۶	۴	۰/۰۹	نزدیکی به کلان‌شهر تهران و قرارگرفتن در مسیر ترانزیتی تهران - مشهد (O1)
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	بهبود تسهیلات و امکانات زیربنایی مانند جاده (O2)
۰/۲۴	۳	۰/۰۸	شناخته‌شدن و معروف شدن منطقه برای مردم غیرمحلی (O3)
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	کاهش مهاجرت (O4)
۰/۲۴	۳	۰/۰۸	شارژ روحی مردم بومی؛ به‌ویژه جوانان به‌واسطه توسعه اقتصادی پایدار ناشی از گسترش گردشگری علمی ژئومورفوتوریسم باحضور گردشگران داخلی و خارجی (O5)

۰/۳۲	۴	۰/۰۸	توجه به میراث‌زمین به دلیل این که منطقه می‌تواند قطب ژئومورفوتوریسم کویری باشد (O6)
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	وجود زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای (جاده ترانزیتی تهران - مشهد) (O7)
۰/۲۴	۳	۰/۰۸	بالارفتن سطح آگاهی‌های زیست‌محیطی عموم مردم (O8)
۰/۲۴	۳	۰/۰۸	افزایش قیمت املاک در سطح منطقه (O9)
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	افزایش تعاملات فرهنگی (O10)
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	فعالیت اقتصادی در زمینه بازاریابی (O11)
۰/۲۱	۳	۰/۰۷	وجود عناصر بارزش تاریخی، فرهنگی و مذهبی در روستاهای منطقه؛ مانند آب‌انبارها، مساجد، امام زاده‌ها و کاروان‌سراها (O12)
۳/۳۸			جمع
امتیاز نهایی	رتبه	ضریب ثانویه	عوامل خارجی (EFE): تهدیدات (T)
۰/۱۶	۲	۰/۰۸	افزایش ناهنجاری‌های اجتماعی و عدم توجه گردشگران به کدهای اخلاقی (T1)
۰/۱۸	۲	۰/۰۹	آسیب به محیط‌زیست (T2)
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	گسترش فعالیت دلالان زمین و فرصت‌طلبان در منطقه (T3)
۰/۱۶	۲	۰/۰۸	تضعیف فرهنگ و رسوم سنتی و بومی (T4)
۰/۱۲	۲	۰/۰۶	مخالفت بخشی از جامعه و فعالان محیط‌زیستی با حضور گردشگران در سایت‌ها (T5)
۰/۰۹	۱	۰/۰۹	کمبود برنامه‌ها و ضوابط حاکم بر فعالیت‌های گردشگری مخصوصاً توجه به میراث زمین (T6)
۰/۱۲	۲	۰/۰۶	عدم وجود ساختار نهادی و مدیریتی کارآمد (T7)
۰/۹	-	۱	جمع

تجزیه و تحلیل داده‌ها بیانگر این واقعیت است که امتیاز حاصل از ارزیابی عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعفها) برابر با ۳/۰۴ هست. بنابراین، با توجه به این که جمع امتیاز عوامل قوت، ۲/۳۳ می‌باشد و جمع امتیاز نقاط ضعف ۰/۷۱ بوده؛ لذا برتری با نقاط قوت می‌باشد؛ در نتیجه توان برای برنامه‌ریزی براساس عوامل قوت و برطرف نمودن ضعف‌ها مهیا می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از ارزیابی ماتریس عوامل خارجی (فرصت و تهدیدات) حاکی از این است که امتیاز به دست آمده ۴/۲۸ می‌باشد. بر این اساس، با توجه به امتیاز نهایی عوامل فرصت که ۳/۳۸ و عوامل تهدید که ۰/۹ می‌باشد، باید نتیجه گرفت که فرصت‌ها بر تهدیدات در زمینه موضوع مورد بحث غلبه دارد. به طور کلی برای بهره‌گیری از این وضعیت، نیازمند راهبردهای خاص خود می‌باشد که ضعف‌ها را به حداقل رساند و با تهدیدها مقابله نمود.

جدول ۵: تعیین راهبرد برتر در توسعه و گسترش ژئومورفوتوریسم در ژئومورفوسایت‌های مناطق خشک

عوامل داخلی		عوامل خارجی	
نقاط قوت S	نقاط ضعف W	فرصت‌ها O	تهدیدات T
۲/۳۳	۰/۷۱	۳/۳۸	۰/۹
ترکیب عوامل			
SO	WT	ST	WO
۵/۷۱	۱/۶۱	۳/۲۳	۳/۰۴

تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین / کج بازکی

جدول ۶: راهبردهای تهاجمی، اقتضایی، انطباقی و تدافعی

راهبردهای اقتضایی (ST): برای احتراز از تهدیدها	راهبردهای تهاجمی (SO): با بهره‌گیری از نقاط قوت
فرهنگ‌سازی در بین مردم محلی و گردشگران توسط سازمان‌های متولی جهت حفظ و حراست از ابنیه تاریخی، ژئومورفوسایت‌ها و محیط روستا	بهره‌گیری بهینه و هدفمند از افزایش انگیزه گردشگری نوین؛ به‌ویژه ژئومورفوتوریسم در بین جوانان و علاقمندان به‌منظور بازاریابی در داخل و خارج از کشور
تنوع‌بخشی و توسعه برنامه‌های تبلیغاتی جهت معرفی این حوزه از گردشگری و بازاریابی اصولی و علمی در داخل و خارج از کشور	تقویت و افزایش ارائه خدمات و امکانات در منابع گردشگری باتوجه به استانداردهای ملی و بین‌المللی
توجه به امکانات زیرساختی و روستاها، رستوران‌ها، اماکن اقامتی، مراکز بهداشتی و...	جلب سرمایه‌گذاران خارجی در این زمینه در منطقه به منظور انتقال دانش فنی و سرمایه‌گذاری
استفاده از عناصر فرهنگی، تاریخی، طبیعی روستاهای منطقه و هم‌چنین اشکال گوناگون زمین‌شناختی ژئومورفوسایت‌ها در معرفی روستاهای منطقه در فستیوال‌ها و جشنواره‌های گردشگری ملی و بین‌المللی	مستندسازی لندفرم‌ها به‌عنوان جاذبه‌های ژئومورفوتوریسم
تقویت نظارت نیروهای امنیتی و پلیس در منطقه به‌منظور تأمین امنیت مکان‌های گردشگری و امنیت خاطر گردشگران	توسعه صنعت گردشگری و برپایی تورهای یک‌روزه به‌منظور درآمدزایی و معرفی جاذبه‌های ژئومورفوتوریسمی شهرستان
تقویت بافت کالبدی روستاها و بهسازی مسیرهای دسترسی به روستاها و بهبود کیفیت فضاهای بصری در مناطق گردشگری	حمایت دولت از انجام پروژه‌های فراغتی و تفریحی در روستاهای منطقه
	برنامه‌ریزی یکپارچه و جامع در راستای جذب گردشگر خارجی با استفاده از ظرفیت جاده ابریشم
راهبردهای تدافعی (WT): پرهیز از تهدیدات و کاهش نقاط ضعف	راهبردهای انطباقی (WO): بهره‌جستن از فرصت‌ها
تشکیل سازمان‌های مردم‌نهاد جهت فعالیت روستاییان در انجام امور مربوط به گسترش ژئومورفوتوریسم در منطقه	ارتقای سطح خدمات به‌منظور جذب گردشگر خارجی
آموزش ساکنین جهت برخورد مناسب با گردشگران داخلی و خارجی	تقویت زمینه‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی جهت ایجاد یا بازسازی خدمات و امکانات موردنیاز به‌منظور توسعه ژئومورفوتوریسم
ارتقاء حس تعلق خاطر روستاییان از طریق احیای مراسم و آیین‌های سنتی و بازسازی ابنیه تاریخی	اجرای مدیریت واحد جهت بهره‌برداری مناسب و اصولی از تمام ظرفیت‌های گردشگری؛ به‌ویژه ژئومورفوتوریسم در منطقه
آموزش نیروهای فعال و جوان به‌منظور توسعه تور لیدرهای فعال در حوزه ژئومورفوتوریسم در منطقه	افزایش اعتبارات و فعالیت‌های رسانه‌ای جهت آگاه‌سازی مردم در زمینه این شاخه از گردشگری به‌منظور افزایش سهم ژئومورفوتوریسم در بازار گردشگری کشور

اولویت‌بندی راهبردها و استراتژی‌های قابل‌دفاع (QSPM)

بعد از تدوین استراتژی‌های توسعه ژئومورفوتوریسم به‌منظور دستیابی به توسعه پایدار روستاها و توسعه سرزمینی، از آن‌جا که منابع در دسترس (منابع انسانی، منابع سرمایه‌ای و منابع طبیعی) محدود می‌باشد و امکان اجرای هم‌زمان آن‌ها وجود ندارد و هم‌چنین برخی از استراتژی‌ها بسترساز می‌باشند؛ لذا ضرورت دارد که استراتژی‌ها اولویت‌بندی شوند و یکی از روش‌های کمی اولویت‌بندی استراتژی‌ها روش QSPM می‌باشد. به این منظور یک ماتریس طراحی شده و در ستون اول فهرست عوامل استراتژیک بیرون سازمان شامل کلیه تهدیدها و فرصت‌ها و عوامل استراتژیک درون سازمانی شامل کلیه ضعف‌ها و قوت‌ها آورده می‌شود. این عوامل عیناً از ماتریس ارزیابی

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۷۵-۱۵۷، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

عوامل داخلی (IFE) و ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (EFE) آورده می‌شود. در ستون دوم امتیاز وزن دار یا موزون هر عامل استراتژیک عیناً از ماتریس IFE و EFE استخراج و درج می‌شود. در ستون‌های بعدی انواع استراتژی‌هایی که از ماتریس سوات SWOT به دست آمده و شامل استراتژی‌های چهارگانه WO، ST، WT و SO می‌باشد، آورده می‌شود. هریک از ستون‌های مربوط به انواع استراتژی‌ها به دو زیر ستون تقسیم می‌شود: یکی زیر ستون AS و دیگری زیر ستون TAS. در ستون AS امتیاز جذابیت داده می‌شود، به این ترتیب که هر عامل استراتژیک را با استراتژی مورد نظر می‌سنجند و به آن امتیاز می‌دهند. در تعیین امتیاز جذابیت باید به این سوال پاسخ داده شود که آیا این عامل در انتخاب استراتژی مذکور اثر می‌گذارد؛ در صورتی که پاسخ به این سوال مثبت باشد امتیاز جذابیت باید به صورت خاص و با توجه به جذابیت نسبی هر استراتژی به استراتژی دیگر داده شود. امتیازهای جذابیت به صورت زیر است:

امتیاز ۱: جذاب نمی‌باشد؛

امتیاز ۲: تا حدودی جذاب می‌باشد؛

امتیاز ۳: در حد قابل قبول جذاب است؛

امتیاز ۴: جذابیت بالایی دارد.

مطابق با نتایج به دست آمده از ماتریس QSPM، اولویت اول با SO2 (تقویت و افزایش ارائه خدمات و امکانات در منابع گردشگری با توجه به استانداردهای ملی و بین‌المللی) می‌باشد.

جدول ۷: ماتریس QSPM برای استراتژی‌های چهارگانه SWOT

استراتژی	امتیاز نهایی	استراتژی	امتیاز نهایی	استراتژی	امتیاز نهایی	استراتژی	امتیاز نهایی
SO1	۵/۳۵	ST1	۴/۹۷	WO1	۳/۴۲	WT1	۳/۱۹
SO2	۵/۴۱	ST2	۴/۹۱	WO2	۳/۳۸	WT2	۳/۱۰
SO3	۵/۲۵	ST3	۴/۸۸	WO3	۳/۲۱	WT3	۳/۲۲
SO4	۴/۹۳	ST4	۴/۷۳	WO4	۳/۲۹	WT4	۳/۴۵
SO5	۵/۱۴	ST5	۴/۶۹				
SO6	۴/۸۵	ST6	۳/۷۸				
SO7	۵/۳۳						

جدول ۸: اولویت‌بندی استراتژی‌های توسعه ژئومورفوتوریسم روستایی در راستای دستیابی به توسعه پایدار

گونه استراتژی	استراتژی قابل اجرا	نمره جذابیت	اولویت
SO2	تقویت و افزایش ارائه خدمات و امکانات در منابع گردشگری با توجه به استانداردهای ملی و بین‌المللی	۵/۴۱	۱
SO1	بهره‌گیری بهینه و هدف‌مند از افزایش انگیزه گردشگری نوین؛ به‌ویژه ژئومورفوتوریسم در بین جوانان و علاقه‌مندان به منظور بازاریابی در داخل و خارج از کشور	۵/۳۵	۲
SO7	برنامه‌ریزی یکپارچه و جامع در راستای جذب گردشگر خارجی با استفاده از ظرفیت جاده ابریشم	۵/۳۳	۳
SO3	جلب سرمایه‌گذاران خارجی در این زمینه در منطقه و به منظور انتقال دانش فنی و سرمایه‌گذاری	۵/۲۱	۴
SO5	توسعه صنعت گردشگری و برپایی تورهای یک‌روزه به منظور درآمدزایی و معرفی جاذبه‌های ژئومورفوتوریسمی شهرستان	۵/۱۴	۵

تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین / کج بازکی

در شرایطی که کشاورزی به تنهایی، توانایی نگهداشت جمعیت روستاها را ندارد؛ لذا شرط بقای روستاها استفاده از همه منابع موجود و توان افزایش کلیه ظرفیت‌های در اختیار است. انتخاب این مسیر مستلزم فراهم ساختن بستری است که امکان بروز و ظهور فعالیت‌های جدید اقتصادی را در محیط روستا فراهم کند. از جمله فعالیت‌های نوین اقتصادی در محیط روستا می‌توان به گردشگری روستایی در تمامی شاخه‌ها؛ به‌ویژه ژئومورفوتوریسم در روستاهای منطقه مورد مطالعه اشاره کرد.

تحلیل استراتژیک توسعه گردشگری روستایی سمنان با تمرکز بر ژئومورفوتوریسم، تأثیر متقابل ظرفی را بین پتانسیل‌های طبیعی و نیازهای برنامه‌ریزی راهبردی آشکار کرده است. استفاده از مدل SWOT نقاط قوت کلیدی مانند ویژگی‌های ژئومورفولوژیکی متنوع منطقه - از جمله بیابان‌ها، گنبدهای نمکی و مناظر کوهستانی - و همچنین غنای تاریخی-فرهنگی و دسترسی نسبی آن را شناسایی کرد. این عناصر در مجموع سمنان را به عنوان یک کاندیدای قوی برای گسترش ژئومورفوتوریسم قرار می‌دهند. با این حال، ضعف‌هایی مانند زیرساخت‌های ناکافی، بازاریابی محدود و فقدان تخصص محلی در خدمات گردشگری همچنان موانع مهمی هستند. علاوه بر این، تهدیدهایی از جمله تخریب محیط زیست و تغییرات آب و هوایی می‌توانند در صورت عدم مدیریت صحیح بر پایداری توسعه تأثیر منفی بگذارند. تجزیه و تحلیل SWOT یک پایه ساختاری برای درک این عوامل داخلی و خارجی ارائه کرد. بر اساس این پایه، ماتریس QSPM برای اولویت‌بندی گزینه‌های استراتژیک بر اساس جذابیت نسبی آن‌ها به کار گرفته شد. در میان استراتژی‌های جایگزین ارزیابی شده، «تقویت و افزایش ارائه خدمات و امکانات در منابع گردشگری باتوجه به استانداردهای ملی و بین‌المللی» با بالاترین امتیاز جذابیت کل (TAS) ظاهر شد، که نشان‌دهنده اهمیت امکانات، خدمات و تسهیلات برای جذب گردشگر و بازگشت دوباره و چندباره گردشگر به منطقه می‌باشد که حضور گردشگر علاوه بر اشتغال‌زایی و درآمدزایی ساکنین روستاها می‌تواند به توسعه فرهنگ بومی و محلی و همچنین استفاده گردشگران از ظرفیت‌ها و جاذبه‌های تاریخی، طبیعی، بومی و صنایع‌دستی و استفاده بهینه و مطلوب از امکانات و زیرساخت‌های موجود و حفظ و حراست از اینبه تاریخی و محیط‌زیست روستا و دستیابی به پایداری توسعه در روستاها از طریق تنوع اقتصادی، اشتغال‌زایی، توجه به محیط‌زیست و توجه به فرهنگ بومی منجر شود.

یافته‌ها با تحقیقات گسترده‌تر که بر نیاز به رویکردهای مبتنی بر مکان و مشارکت در برنامه‌ریزی گردشگری روستایی تأکید می‌کند، همسو هستند. به طور خاص، تمرکز استراتژیک بر ژئومورفوتوریسم جایگاه منحصر به فردی را برای سمنان فراهم می‌کند تا خود را از بازارهای گردشگری اشباع‌تر متمایز کند. با این وجود، موفقیت این استراتژی‌ها مشروط به همکاری چندبخشی، حمایت دولتی و نظارت مداوم بر محیط‌زیست است. در مجموع، این تجزیه و تحلیل بینش‌های عملی را برای سیاست‌گذاران و ذینفعان ارائه می‌دهد که هدف آن استفاده پایدار از دارایی‌های ژئومورفولوژیکی استان سمنان است.

نتیجه‌گیری

استراتژی‌های ارائه شده نشان می‌دهد که جاذبه‌های ژئومورفوتوریسمی برای جامعه محلی، ملی و بین‌المللی هنوز ناشناخته است که نشان از ضعف اطلاع‌رسانی و بازاریابی سازمان‌های ذی ربط دارد؛ از این رو نتیجه این پژوهش با یافته‌های اسلام‌فرد و همکاران (۱۳۹۴) و لشکری و همکاران (۱۳۹۵) هم‌خوانی دارد. یکی از مسائلی که توسعه ژئومورفوتوریسم، منطقه را تهدید می‌کند، عدم توجه گردشگران به کدهای اخلاق گردشگری است؛ بر این اساس با نتایج بازکی و شیخی (۱۴۰۰) هم‌خوانی دارد. نتایج این پژوهش همچنین نشان داد که بیش‌تر گردشگران امروزه در پی جاذبه‌های با ماهیت طبیعی کاملاً منحصربه‌فرد هستند. بر این اساس، ژئومورفوتوریسم گزینه مناسبی می‌باشد که نتیجه این پژوهش با یافته‌های فخری و همکاران (۱۳۹۱) در یک راستا می‌باشد. در نهایت می‌توان گفت باتوجه به نتیجه پژوهش، توسعه صنعت گردشگری مبتنی بر ژئومورفوسایت‌ها (ژئومورفوتوریسم) به‌عنوان یک صنعت درون‌زا، همان‌طور که در جدول

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۷۵-۱۵۷، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

استراتژی‌ها مشخص است زمانی اتفاق می‌افتد که یک برنامه یکپارچه، هدفمند و آینده‌نگر وجود داشته باشد و دولت، بخش خصوصی و سازمان‌های مردم‌نهاد در کنار مردم محلی به صورت هماهنگ و یکپارچه در راستای اهداف توسعه گردشگری در زمینه‌های مختلف بازاریابی، اطلاع‌رسانی، بهبود شرایط حمل‌ونقل، بهبود شرایط اقامتی و... قدم بردارند تا به توسعه محلی و منطقه‌ای دست یابند. بنابراین، نتیجه این پژوهش با یافته‌های پژوهش رسولی و همکاران (۱۴۰۲) عابدینی و سلطان‌یلمه (۱۴۰۲) و ویسی و همکاران (۱۴۰۳) هم‌خوانی دارد.

این مطالعه محدودیت‌هایی دارد. اولین محدودیت این است که به دلیل خاص بودن سایت‌های ژئومورفولوژیک و موقعیت اجتماعی و اقتصادی منطقه، نتایج این پژوهش قابل‌تعمیم به سایر شهرستان‌های استان سمنان نمی‌باشد. دومین محدودیت آن است که در این پژوهش به‌منظور زمینه‌یابی در مرحله دوم از پرسشنامه استفاده شده است؛ از این رو امکان دارد برخی از افراد از ارائه پاسخ واقعی و امتیازدهی صحیح به گزینه‌ها خودداری کرده باشند.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسنده اول تمام بخش‌های پژوهش را به انجام رسانیده است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که تضاد منافی ندارند.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی، ضیایی، محمود و دلشاد، علی. (۱۳۹۱). *اصول و فرآیند برنامه‌ریزی راهبردی توسعه توریسم*. انتشارات صحرا شرق. <https://www.lib.ir/fa/book/97869843>
- اسلام‌فرد، فاطمه، علیزاده، محمدرضا، علم‌الهدی، محمدعلی و فرحی، فرزانه. (۱۳۹۴). ارزیابی توانمندی‌های ژئومورفوتوریسمی لندفرم‌ها، مطالعه موردی منطقه پنج‌دانگ ساری با مدل پراونگ. *آمایش جغرافیایی فضا*، ۵ (۱۸)، ۱۶۸-۱۵۳. https://gps.gu.ac.ir/article_13815.html?lang=fa
- اقوامی، فرشاد و کامیابی، سعید. (۱۴۰۱). بررسی زمین گردشگری کویری و بیابانی شهرستان گرمسار. کاربرد سیستم اطلاعات جغرافیایی و سنجش از دور در برنامه‌ریزی، ۱۳ (۱)، ۷۰-۵۰. magiran.com/p2480063
- برقی، حمید، کاظمی، زینب، سوری، فرشاد و مسیعی، سمانه. (۱۳۹۱). ارزیابی و رتبه‌بندی مولفه‌های موثر بازاریابی گردشگری روستایی با مدل بازاریابی ترکیبی. *برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۲ (۶)، ۴۱-۳۱. https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_104.html
- پازکی، معصومه و شیخی، داود. (۱۴۰۰). تحلیل سایت‌های ژئومورفوتوریسم روستایی با رویکرد گردشگری اخلاقی. *اخلاق در علوم و فناوری*، ۱۶ (۱)، ۲۹-۲۲. magiran.com/p2286496
- تقوایی، مسعود و زنگنه، مهدی. (۱۳۹۱). تحلیلی بر توسعه گردشگری در منطقه تفرجگاهی شان‌دیز مشهد. *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۱۶ (۴۹)، ۱۱۲-۸۹. https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_31.html
- تهمک، راحله، یمانی، مجتبی و مقصودی، مهران. (۱۴۰۱). پتانسیل‌سنجی توسعه ژئوتوریسم در مناطق پیرامونی شهرهای مناطق خشک (مطالعه موردی: شهر جدید ایوانکی). *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۵۴ (۲)، ۷۶۷-۷۵۳. [10.22059/jhgr.2021.317726.1008242](https://doi.org/10.22059/jhgr.2021.317726.1008242)
- خیری، ابراهیم، مروتی، مریم، نشاط، اکرم و سیاحتی‌اردکانی، غلامرضا. (۱۴۰۰). تعیین پتانسیل‌ها و تدوین برنامه استراتژیک توسعه گردشگری با استفاده از رویکرد تلفیقی SWOT & AHP، *علوم و تکنولوژی محیط‌زیست*، ۲۳ (۱)، ۱۶-۱. [10.30495/jest.2020.25382.3430](https://doi.org/10.30495/jest.2020.25382.3430)

تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین / کج بازکی

- درویشی، هدایت‌الله، بیرانوندزاده، مریم، دهقانی، سیدعلی و احمدی، سجاد. (۱۳۹۳). اولویت‌بندی راهبردهای توسعه گردشگری روستایی از منظر آمایش سرزمین. *راهبردهای توسعه روستایی*، ۱ (۲)، ۸۴-۶۹.
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2014.6008>
- رسولی، عارف، وهاب‌زاده‌کبریا، قربان، موسوی، سیدرمضان و روشن، سیدحسین. (۱۴۰۲). ارزیابی قابلیت‌ها و توسعه ژئوتوریسم منطقه خطیرکوه با استفاده از تحلیل SWOT-ANP و QSPM، مهندسی و مدیریت آبخیز، ۱۵ (۲)، ۲۶۳-۲۴۲.
<https://doi.org/10.22092/ijwmse.2022.356495.1925>
- رضوانی، محمدرضا و بیات، ناصر. (۱۳۹۳). تحلیل جایگاه گردشگری روستایی در برنامه‌های کلان توسعه کشور (با تأکید بر برنامه‌های پنج‌ساله توسعه ملی). *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۳ (۹)، ۳۰-۱۱.
https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_714.html?lang=fa
- ریاحی، وحید و روشنعلی، محمد. (۱۳۹۸). ارزیابی اثرات گردشگری در توسعه کارآفرینی مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستای غریب‌محله). *فضای گردشگری*، ۸ (۳۰)، ۹۸-۸۳.
<https://sanad.iau.ir/Journal/gjts/Article/999276/FullText>
- زحمت‌کش مارمی، حوریه، حسین‌زاده، محمدمهدی، صدوق، سید حسن، روانان، نجم‌الدین و محمودی، فرید. (۱۳۹۶). ژئومورفوتوریسم و ارزیابی قابلیت ژئومورفوسایت‌های ژئوپارک قشم با بهره‌گیری از روش پیرا. *فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)*، ۷ (۲۹)، ۲۵۱-۲۶۳.
[20.1001.1.22286462.1396.8.1.14.7](https://doi.org/10.22286462.1396.8.1.14.7)
- زنگنه‌اسدی، محمدعلی، امیراحمدی، ابوالقاسم و شایاگان، علی‌اکبر. (۱۳۹۷). نگرشی نوین در ارزیابی ژئومورفوسایت‌ها و ژئوسایت‌ها در ایران. *مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۱ (۳۴)، ۶۴-۴۱.
<https://doi.org/10.22054/tms.2016.5729>
- سالاری، ممد، شهابی، هیمن و سالاری، سامرند. (۱۳۹۵). مدیریت (شناسایی و اولویت‌بندی) ژئومورفوسایت‌ها با استفاده از مدل‌های Entropy و Saw، مطالعه موردی: ژئومورفوسایت‌های شهرستان سردشت. *پژوهش‌های ژئومورفولوژی کمی*، ۴ (۴)، ۱۸۰-۱۶۶.
[20.1001.1.22519424.1395.4.4.11.4](https://doi.org/10.22519424.1395.4.4.11.4)
- شاکری‌زاده، ابراهیم و مهدوی، فاطمه. (۱۳۹۴). تعیین قابلیت و توان بوم‌شناختی شهرستان رودان به‌منظور کاربری طبیعت‌گردی با استفاده از روش تصمیم‌گیری چندمعیاره. *پژوهش‌های جغرافیای طبیعی*، ۴۷ (۲)، ۳۳۲-۳۱۷.
[10.22059/jphgr.2015.54466](https://doi.org/10.22059/jphgr.2015.54466)
- شجاعی‌فرد، علی. (۱۳۹۸). توانمندسازی و ایجاد کارآفرینی روستایی در محیط‌های کسب‌وکار کوچک مورد: دهستان آیین، شهرستان بندرعباس. *برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۹ (۳۶)، ۱۹۰-۱۸۵.
[20.1001.1.22516735.1398.9.36.12.1](https://doi.org/10.1001.1.22516735.1398.9.36.12.1)
- شبهکی‌تاش، مهیم، ولی‌نفس، عبدالعزیز و رئیسی، ابوبکر. (۱۳۹۷). نقش عوامل کارآفرینی غیرکشاورزی در ارتقای کیفیت زندگی خانوارهای روستایی شهرستان کنارک. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۷ (۳)، ۲۲۳-۲۰۹.
<https://serd.khu.ac.ir/article-1-3162-fa.html>
- صفوی، سیدراشد، اروجی، حسن، علیزاده، محمد و زمانیان، احسان. (۱۳۹۸). سنجش و ارزیابی اثرات و ارتباطات بین ژئوتوریسم و توسعه روستایی. *آمایش جغرافیایی فضا*، ۹ (۳۴)، ۱۹۴-۱۷۳.
[10.30488/gps.2020.102609](https://doi.org/10.30488/gps.2020.102609)
- طالبی، مصطفی، خداپناه، کیومرث و آقایی، محسن. (۱۳۹۷). تحلیل توسعه پایدار روستاهای پیرامونی کانون‌های گردشگری در ناحیه اردبیل. *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۲ (۶۴)، ۱۸۸-۱۶۹.
https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_7885.html
- طیعی، محمدرضا، حسینی، ابوالحسن و رضائی، تیمور. (۱۳۹۴). ارزیابی شاخص‌های حکمرانی خوب شهری در شهرهای مقصد گردشگری به‌روش IPA (مطالعه موردی: شهر تنکابن). *گردشگری شهری*، ۲ (۳)، ۲۳۱-۲۱۹.
[10.22059/jut.2015.58444](https://doi.org/10.22059/jut.2015.58444)
- عابدینی، موسی و سلطانی‌یلمه، آنه. (۱۴۰۲). بررسی و تجزیه و تحلیل توانمندی‌های ژئوتوریستی شهرستان رامیان با استفاده از مدل‌های SWOT و prolong. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۶ (۲)، ۴۵۳-۴۲۵.
[10.22034/gahr.2023.386647.1819](https://doi.org/10.22034/gahr.2023.386647.1819)
- فتوحی، مجید، حسینی‌نیا، غلام‌حسین، سجادی، سیدمجتبی. (۱۴۰۰). اثرات توسعه گردشگری کشاورزی بر توسعه کارآفرینی با محوریت توسعه پایدار. *کاوش‌های جغرافیایی مناطق بیابانی*، ۹ (۲)، ۲۶۵-۲۴۵.

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۷۵-۱۵۷، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

https://grd.yazd.ac.ir/article_2446.html?lang=fa

فخری، سیروس، علیزاده، محمد، رحیمی، سعید، اروجی، حسن و هدائی‌آرانی، مجتبی. (۱۳۹۱). ارزیابی توانمندی‌های گردشگری ژئومورفوسایت‌های سواحل مکران با استفاده از روش Reynard، همایش ملی توسعه سواحل مکران.

<https://sid.ir/paper/845172/fa>

فلاح‌فعال، مسعود و کیاکجوری، کریم. (۱۴۰۰). راهبردهای توسعه گردشگری پایدار و فرصت‌های سرمایه‌گذاری. توسعه و سرمایه، ۶ (۱)، ۵۳-۳۳.

[10.22103/jdc.2021.17341.1130](https://doi.org/10.22103/jdc.2021.17341.1130)

قربانی، مهدی، متولی، حسینعلی، راسخی، ساره و عوض‌پور، لیلا. (۱۳۹۵). انسجام سازمانی و شناسایی دست‌اندرکاران کلیدی در مدیریت پایدار سرزمین. پژوهش‌های دانش زمین، ۷ (۲۸)، ۱۳۸-۱۱۹.

https://esrj.sbu.ac.ir/article_96102.html

قزوینی، مسعود، ویسی، هادی، مهدوی دامغانی، عبدالمجید، خوشبخت، کوروس، لیاقتی، هومان، نجاتیان، محمدعلی و دکامین، مجید. (۱۳۹۲). مدیریت پایدار سرزمین، رهیافتی برای برون‌رفت از چالش‌های محیط‌زیستی بخش کشاورزی. محیط‌زیست و توسعه، ۴ (۸)، ۳۰-۲۳.

magiran.com/p1284290

قنبری، سیروس و پسکوهی، مهرابی‌بی. (۱۴۰۲). عوامل موثر بر شیوه‌های مدیریت پایدار زمین توسط خانوارهای روستایی در منطقه سیب و سوران. جغرافیا و پایداری محیط، ۱۳ (۴)، ۸۵-۱۰۱.

[10.22126/ges.2023.9423.2677](https://doi.org/10.22126/ges.2023.9423.2677)

لشکری، حسن و ریاضی، محمدحسین. (۱۳۹۵). بررسی ظرفیت‌های توسعه ژئوتوریسم در استان سمنان با استفاده از مدل SWOT. جغرافیای طبیعی، ۹ (۳)، ۵۰-۳۷.

<https://sanad.iau.ir/fa/Article/983016?FullText=FullText>

نجاززاده، محمد، ترابی، ذبیح‌الله و ملکان، احمد. (۱۳۹۶). بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر حکمروایی خوب و پایداری جوامع روستایی با نقش تعدیل‌گری سرمایه فرهنگی؛ مورد مطالعه: دهستان گودین شهرستان کنگاور. برنامه‌ریزی فضایی، ۷ (۳)، ۴۰-۲۵.

[10.22108/sppl.2017.103934.1071](https://doi.org/10.22108/sppl.2017.103934.1071)

نگهبان، سعید، درتاج، دیانا و رحیمی‌هرآبادی، سعید. (۱۳۹۷). ارزیابی قابلیت‌ها و ظرفیت‌های توسعه گردشگری میراث‌های زمین‌شناختی در محوطه‌های ژئوتوریستی نمونه موردی: ژئومورفوسایت‌های استان هرمزگان. برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۸ (۲۹)، ۱۴۰-۱۲۵.

https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_2779.html?lang=fa

ویسی، عبدالکریم، ویسی، مهنا و ولی‌پور، طاهر. (۱۴۰۲). شناسایی و ارزیابی ژئومورفوسایت‌ها در راستای توسعه ژئوتوریسم (مطالعه موردی: روستای نیان). مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی، ۵ (۱)، ۸۰-۵۹.

<http://gsma.lu.ac.ir/article-1-328-fa.html>

یمانی، مجتبی، رحیمی، سعید، نگهبان، سعید و علیزاده، محمد. (۱۳۹۱). ژئومورفوتوریسم و مقایسه روش‌های ارزیابی ژئومورفوسایت‌ها در توسعه گردشگری (مطالعه موردی: استان هرمزگان). مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۱ (۲)، ۱۰۴-۸۳.

https://journals.umz.ac.ir/article_297_1.html

Abedini, M. and yolmeh, A. (2023). An investigation and analysis of capability of geo-tourism of Ramiyan city using pralong and swot models. *Geography and Human Relationships*, 6(2), 425-453. [In Persian]

[10.22034/gahr.2023.386647.1819](https://doi.org/10.22034/gahr.2023.386647.1819)

Aghvami, F., & Kamyabi, S. (2022). Investigating desert and arid land geotourism in Garmsar County. *Application of Geographic Information System and Remote Sensing in Planning*, 13(1), 50-70. [In Persian]

magiran.com/p2480063

Barghi, H., Kazemi, Z., Soori, F., & Mosayebi, S. (2012). Evaluation and ranking of effective components of rural tourism marketing using the integrated marketing model. *Regional Planning*, 2(6), 31-41. [In Persian]

https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_104.html?lang=en

Comanescu, L., Nedelea, A., & Dobere, R. (2011). Evaluation of Geomorpho-sites in visten valley (fagaras mountain – Carpathians). *International journal of the physical science*, 6(5), 1161-1168.

<https://www.researchgate.net/publication/266020761>

تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین / کج بازکی

- Darvishi, H. A., Beyranvandezadeh, M., Dehghani Alwar, S. A. N. and Ahmadi, S. (2014). Prioritization of Rural Tourism Development Strategies from the Aspect of Spatial Planning: A Case Study of Gaykan-Aligoodarz County. *Rural Development Strategies*, 1(2), 69-84. **[In Persian]**
[10.22048/rdsj.2014.6008](https://doi.org/10.22048/rdsj.2014.6008)
- Dellera, S., Kuresb, M., & Conroya, T. (2019). Rural entrepreneurship and migration. *Journal of Rural Sstudies*, 66(9), 30-42.
[10.1016/j.jrurstud.2019.01.026](https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.01.026)
- Ebrahimzadeh, E., Ziaei, M., & Delshad, A. (2012). *Principles and process of strategic tourism development planning*. Sahra Shargh Publications. **[In Persian]**
<https://www.lib.ir/fa/book/97869843/>
- Eslamfard, F., Alizadeh, M. R., Alemolhoda, M. A., & Farrahi, F. (2016). Evaluation of geomorphotourism potential of landforms: A case study of Panj-Dang area of Sari using the Pralong model. *Geographical Planning of Space*, 5(18), 153–168. **[In Persian]**
https://gps.gu.ac.ir/article_13815.html
- Fakhri, S., Alizadeh, M., Rahimi Herabadi, S., Oruji, H., & Hodaei Arani, M. (2012). Evaluation of tourism capabilities of Makran coastal geomorphosites using Reynard method. National Conference on the Development of Makran Coasts and the Maritime Authority of the Islamic Republic of Iran. **[In Persian]**
<https://sid.ir/paper/845172/fa>
- Fallah Faal, M. and Kiakojouri, K. (2021). Sustainable Tourism Development Strategies and Investment Opportunities (Case Study: Anzali Free-Trade Industrial Zone). *Journal of Development and Capital*, 6(1), 33-52. **[In Persian]**
[10.22103/jdc.2021.17341.1130](https://doi.org/10.22103/jdc.2021.17341.1130)
- Fassoulas, C., Mouriki, D., Dimitriou-Nikolakis, P., & Iliopoulos, G. (2012). Quantitative assessment of geotopes as an effective tool for geoheritage management. *Geoheritage*, 4(3), 177–193.
[10.1007/s12371-011-0046-9](https://doi.org/10.1007/s12371-011-0046-9)
- Feng, N., Wei, F., H. Zhang, K., & GU, D. (2018). Innovating Rural Tourism Targeting Poverty Alleviation through a Multi-Industries Integration Network: The Case of Zhuanshui Village, Anhui Province, China. *Journal of Sustainability*, 10(7), 1-18.
<https://doi.org/10.3390/su10072162>
- Fotoohi, M., Hosseini nia, G. and Sajjadi, S. M. (2021). Effects of Agro Tourism on Rural Entrepreneurship Development with a Focus on Sustainable Development: A Case Study: (Significant Villages of Yazd Province). *The Journal of Geographical Research on Desert Areas*, 9(2), 245-267. **[In Persian]**
https://grd.yazd.ac.ir/article_2446.html?lang=en
- Ghanbari, S., & Paskuhi, M. (2023). Factors Affecting Sustainable Land Management Practices by Rural Households in Sib and Souran Area. *Geography and Environmental Sustainability*, 13(4), 85-101. **[In Persian]**
[10.22126/ges.2023.9423.2677](https://doi.org/10.22126/ges.2023.9423.2677)
- Ghazvinim., Veisih., Mahdavi, Damghani, A. M., Khoshbakhtk., Liaghatih., Nejatian, M. A., Dekamin, M, (2014). Sustainable Land Management, an Approach to Overcome the Environmental Challenges of Agriculture, *Environment and Development Journal*, 4(8), 23-30. **[In Persian]**
magiran.com/p1284290
- Ghorbani, M., Motavalli, H., Rasekhi, S., & Avaazpour, L. (2016). Organizational coherence and identification of key stakeholders in sustainable land management (Case study: Mahallat County, Markazi Province). *Earth Knowledge Research*, 7(4), 119–138. **[In Persian]**
https://esrj.sbu.ac.ir/article_96102.html?lang=en
- Joppe, M. Brooker, E. & Thomas, K. (2014). Drivers of innovation in rural tourism: The role of good governance and engaged entrepreneurs. *Journal of Rural and Community Development*. 9(4), 49-63.
<https://journals.brandonu.ca/jrcd/article/view/971>
- Kheyri, E., morovati, M., Neshat, A., & Siahati, Gh. (2021). Identify potentials and compiling a strategic tourism development plan using the integrated approach of SWOT and AHP Analysis (Case study

- area: Oshtorankh Protected Area). *Journal of Environmental Science and Technology*, 23(1), 1-16. [In Persian]
[10.30495/jest.2020.25382.3430](https://doi.org/10.30495/jest.2020.25382.3430)
- Lashkari, Hasan, Riyazi, Mohammad hossein. (2016). Analyzing The Potential of Geotourism Development in Semnan Province By Using SWOT. *Physical Geography Quarterly*, 9(3), 37-50. [In Persian]
<https://sanad.iau.ir/en/Article/983016?FullText=FullText>
- Najjarzadeh, M., torabi, Z. and Malekan, A. (2018). Studying the impact of social capital on good governance and stability of rural communities, by the mediating role of cultural capital (Case Study: Godin vill, Kangavar County). *Spatial Planning*, 7(3), 25-40. [In Persian]
[10.22108/sppl.2017.103934.1071](https://doi.org/10.22108/sppl.2017.103934.1071)
- Negahbanban, S., Dartaj, D., & Rahimi Harabadi, S. (2018). The Assessment of the Geological Heritage of Tourism Capabilities and Capacities in the Fields of Geo-tourism: A Case Study of the Geomorphosite of the Province of Hormozgan. *Regional Planning*, 8(29), 125-140. [In Persian]
https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_2779.html
- Pazaki, M., & Sheikhi, D. (2021). Analysis of rural geomorphotourism sites with an ethical tourism approach. *Ethics in Science and Technology*, 16(1), 22-29. [In Persian]
<https://www.magiran.com/p2286496>
- Pereira, P., Pereira, D., & Caetano Alves, M. (2007). Geomorphosite assessment in Montesinho Natural Park (Portugalia). *Geographica Helvetica*, 62(3), 159-169.
https://doi.org/10.5194/gh-62-159-2007_2007
- Rasouli, A., Vahabzadeh Kebria, G., Musavi, S. R. and Roshun, S. H. (2023). Evaluation of capabilities and development of geotourism in Khatirkuh region using SWOT-ANP and QSPM analysis. *Watershed Engineering and Management*, 15(2), 242-263. [In Persian]
[10.22092/ijwmse.2022.356495.1925](https://doi.org/10.22092/ijwmse.2022.356495.1925)
- Rezvani, M. R., & Bayat, N. (2014). An Analysis of Rural Tourism Development in Iran - Macro Developmental Programs with Emphasis on Five-year National Development Plans. *Journal of Tourism Planning and Development*, 3(9), 11-30. [In Persian]
https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_714.html?lang=en
- Riahi, V., & Roshanali, M. (2019). Evaluation of tourism impacts on entrepreneurship development in rural areas: Case study of Gharib Mahalleh village. *Tourism Space*, 8(30), 83-98. [In Persian]
<https://sanad.iau.ir/en/Journal/gjts/Article/999276/FullText>
- Safavi, S. R., oroji, H., alizadeh, M. and zamanian, E. (2020). The evaluation of the effects and relationships between geotourism and rural development Case study: Kaleh sardar peripheral villages in tabas. *Geographical Planning of Space*, 9(34), 173-194. [In Persian]
[10.30488/gps.2020.102609](https://doi.org/10.30488/gps.2020.102609)
- Salari, M., Shahabi, H., & Salari, S. (2016). Management (identification and prioritization) of geomorphosites using Entropy and SAW models: A case study of Sardasht geomorphosites. *Quantitative Geomorphological Research*, 4(4), 166-180. [In Persian]
[20.1001.1.22519424.1395.4.4.11.4](https://doi.org/10.1001.1.22519424.1395.4.4.11.4)
- Schmidt, E., & Tadesse, F. (2017). *The sustainable land management program in the Ethiopian Highlands: An evaluation of its impact on crop production* (103). Intl Food Policy Res, Inst.
<https://ideas.repec.org/p/fpr/esswpw/103.html>
- Shakerizade, E. and Mahdavi, F. (2015). Determining Capability and Ecological Potential of Roudan City for Ecotourism using Multi Attribute Decision Making (MADM). *Physical Geography Research*, 47(2), 317-332. [In Persian]
[10.22059/jphgr.2015.54466](https://doi.org/10.22059/jphgr.2015.54466)
- Shayan Yeganeh, A. A., Zangane Asadi, M. A. and Amir Ahmadi, A. (2016). A New Approach to Assessing Iran's Geomorphosites and Geosites as One of the Geopark Introducing Tools. *Tourism Management Studies*, 11(34), 41-64. [In Persian]
[10.22054/tms.2016.5729](https://doi.org/10.22054/tms.2016.5729)

تحلیل راهبردی توسعه ژئومورفوتوریسم پایدار روستایی با تأکید بر مدیریت پایدار سرزمین / کج بازکی

- Shiheki Tash, M., Valinasab, A., & Raeisi, A. (2018). The role of non-agricultural entrepreneurship factors in improving the quality of life of rural households in Konarak County. *Rural Development and Spatial Economy*, 7(25), 209–223. [In Persian]
<https://serd.khu.ac.ir/article-1-3162-fa.html>
- shojaeifard, A. (2020). Empowering and Creating Rural Entrepreneurship in Small Business Environment Case Study of Hormozgan Province Villages. *Regional Planning*, 9(36), 185-196. [In Persian]
[20.1001.1.22516735.1398.9.36.12.1](https://doi.org/10.1001.1.22516735.1398.9.36.12.1)
- Tabibi, M., Hosseini, A. and Rezaei, T. (2015). Evaluating the Good Urban Governance Indexes in Tourist Destination Cities, Using IPA method (Case Study: Tonekabon). *urban tourism*, 2(3), 219-231. [In Persian]
[10.22059/jut.2015.58444](https://doi.org/10.22059/jut.2015.58444)
- Taghavaee, M. and Zanganeh, M. (2013). An Analysis of Tourism Development in Shandiz Resort. *Journal of Geography and Planning*, 16(42), 89-112. [In Persian]
https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_31.html?lang=en
- Taleshi, M., Khodapanah, K. and Aghayari Hir, M. (2018). Evaluation and Analysis of Stable Development of Villages Affected by Tourism centers in Ardabil. *Journal of Geography and Planning*, 22(64), 169-188. [In Persian]
https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_7885.html?lang=en
- Teshome. A., Graaff. J. D., Ritsema. C., & Menale, K. (2016). Farmers' Perceptions about the Influence of Land Quality, Land Fragmentation and Tenure Systems on Sustainable Land Management in the North Western Ethiopian Highlands, *Land degradation and development*, 27 (4), 884- 898.
[10.1002/ldr.2298](https://doi.org/10.1002/ldr.2298)
- Tohmak, R., Yamani, M. and Maghsoudi, M. (2022). Potential assessment of geotourism development in peripheral areas Cities in arid regions (Case study: New Ivankei city). *Human Geography Research*, 54(2), 753-767. [In Persian]
[10.22059/jhgr.2021.317726.1008242](https://doi.org/10.22059/jhgr.2021.317726.1008242)
- Veysi A, Veysi M, Valipour T. Identification and evaluation of geomorphosites in order to develop geotourism Case study: Nian village. *JGSMA*, 5(1). [In Persian]
<http://gsma.lu.ac.ir/article-1-328-fa.html>
- Yamani, M., Rahimi, S., Negahban, S., & Alizadeh, M. (2012). Geomorphotourism and a comparative analysis of geomorphosite assessment methods in tourism development (Case study: Hormozgan Province). *Journal of Tourism Planning and Development*, 1(2), 83–104. [In Persian]
https://journals.umz.ac.ir/article_297_1.html?lang=en
- Zahmatkesh Maromi, H., Husseinzadeh, M. M., Sadough, S. H., Rounanan, N. and Mahmoudi, F. (2018). Geomorphotourism and geomorphosite capacity assessment of Qeshm Geoparks by use Pereira method. *Geography (Regional Planning)*, 7(29), 251-263. [In Persian]
[20.1001.1.22286462.1396.8.1.14.7](https://doi.org/10.1001.1.22286462.1396.8.1.14.7)